

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

C-uppsats

Vile i Sverige

En folkloristisk intervjustudie om vilesägnen bland svenska bosnier

Författare: Ajdin Turcinovic
Handledare: Torsten Löfstedt
Examinator: Gustav Larsson
Termin: HT19
Ämne: Religionsvetenskap
Nivå: Kandidatuppsats
Kurskod: 2RKÄ06

Abstract

During the war in Bosnia and Hercegovina in 1992 over 50 000 Bosnians fled to Sweden and received permanent asylum. With these refugees, the legends about vile found their way to Sweden.

The aim of this study is to see how and why the role of vile has changed among the respondents since they came to Sweden through conducting interviews with Swedish Bosnians.

The result of the study indicates that vile has become less significant in the lives of the respondents due to the new context. The result also indicates that vile are ecotypified to the nature of the Balkans and has had problems adapting to a Swedish context.

Keywords; Folklore, Vile, Bosnia and Hercegovina, Sweden, Interview, Balkans

English title: Vile in Sweden – A folkloristic interview study about vile legends amongst Swedish Bosnians

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	<i>Syfte och frågeställningar</i>	1
1.2	<i>Inom- och utomvetenskapliga aspekter</i>	2
1.3	<i>Begreppsdefinitioner</i>	3
2	Tidigare forskning	5
3	Teori	9
4	Metod	12
4.1	<i>Hermeneutik</i>	12
4.2	<i>Vardagssamtal</i>	13
4.3	<i>Etiska överväganden</i>	14
4.4	<i>Tillträde och urval</i>	15
4.5	<i>Presentation av respondenterna</i>	16
4.6	<i>Källkritik</i>	17
5	Historisk bakgrund	18
6	Empirisk huvuddel	21
6.1	<i>Vile och dess funktion som verktyg</i>	22
6.2	<i>Vile i svensk kontext</i>	26
6.3	<i>Sägner om vile förpassade till historien</i>	29
7	Diskussion och analys	33
7.1	<i>Därför har vile varit viktigt för bosnier som lever i Sverige</i>	33
7.2	<i>Viles framtid hos bosnier i Sverige</i>	35
8	Didaktisk reflektion	38
9	Slutsatser och framtida forskning	39
10	Referenser	41
10.1	<i>Litteratur</i>	41
10.2	<i>Elektroniska källor</i>	42

Bilaga 1 - Intervjufrågor

1 Inledning

Tron på vile (singularis: vila), ett kvinnligt väsen, har funnits i Balkanområdet i flera tusen år (Djordjevic 1953:56). Dessa sägner har en grund och koppling till antikens mytologiska värld där liknande varelser som exempelvis nymfer personifierar naturen (Djordjevic 1953:55–57). Dessa myter och sägner har levt kvar i Europa under alla dessa år och tagit olika aspekter beroende på vilka traditioner och geografiska platser de har fortsatt att utformas i. Denna studie ämnar undersöka sägner om vile från Balkanområdet i sydöstra Europa, mer specifikt Bosnien och Hercegovina. Vile har levt kvar i landet genom den muntliga traditionen som under den jugoslaviska kommunistregimen växte sig större och större, där sägnerna blev en del av den jugoslaviska andan, både i städerna och på landsbygden. Folket i de olika delarna av Bosnien och Hercegovina ändrade och anpassade dessa sägner till sin egen geografiska natur och specifika traditioner. Resultatet av dessa förändringar ser vi först efter upplösningen av Jugoslavien när folk offentligt kunde diskutera religiösa teman och sägner. I ruinerna av forna Jugoslavien träder det fram olika berättelser om vilka funktioner som vile fyllde i det vardagliga livet för människorna i Bosnien och Hercegovina. 1992 utbryter det inbördeskrig i Bosnien och Hercegovina vilket leder till att flyktingströmmar kommer till Sverige och att ungefär 50 000 bosnier beviljades permanent asyl. Med denna invandring förs även bosniska traditioner till Sverige, en av dessa är sägentraditionen om vile, vilket studien ämnar undersöka (Byström & Frohnert 2017:67–68).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka om människor från Bosnien och Hercegovina som lever i Sverige minns och vill föra vidare sägnerna om vile, samt se om vile har fyllt eller fyller en funktion i deras liv. Vidare ämnar

studien undersöka de förutsättningar som finns för att vile ska kunna leva kvar hos framtida generationer av bosnier i Sverige, genom att få en förståelse för sägnernas utveckling i Sverige. För att göra detta genomfördes fem kvalitativa intervjuer med respondenter som växte upp och levde i Bosnien och Hercegovina under tiden det tillhörde Jugoslavien. Fokus låg på människors erfarenheter och upplevelser, därför valdes begrepp och teorier utifrån vad dessa människor berättade i sina berättelser. Denna studie ämnar bidra till den svenska litteraturen om bosniers relation till vile, och de frågeställningar studien ämnar besvara är:

- Hur och varför kan det ha varit viktigt för bosnier som lever i Sverige att minnas och återberätta sägner om vile?
- Hur ser bilden av vile ut bland bosnier i Sverige idag?
- Kommer sägnerna om vile föras vidare eller dö ut med den första generationens invandrare från Bosnien och Hercegovina?

1.2 Inom- och utomvetenskapliga aspekter

Studiens inomvetenskapliga relevans finns då vile och folklöre överlag från balkanområdet är underrepresenterat och outforskat område i den svenska forskningen. Därför bidrar denna studien till den folkloristiska mångfalden i Sverige. Den utomvetenskapliga aspekten kommer ur att det är ett ämne som berör en minoritet av den svenska befolkningen. Vi har fått höra om bosniernas väg från kriget till Sverige och det har varit mycket diskussioner kring folkmordet i Srebrenica. Studien ämnar belysa en annan sida av de svenska bosniernas liv som inte uppmärksammas och som många inte är medvetna om, vilket i denna studie görs genom vilesägnerna.

1.3 Begreppsdefinitioner

Studien bygger på en stor del litteratur från Balkanområdet som innebär att vissa begrepp är svåra och nästan omöjliga att översätta korrekt. Jag har därför valt att använda mig av en inhemska terminologi i studien för att skapa en typ av autenticitet. Den inhemska terminologin innehåller ett par begrepp som behöver definieras och förtydligas för att läsaren skall kunna förstå uppsatsen på ett djupare plan. För att förtydliga begreppen har jag valt att använda mig av *Nationalencyklopedin* (2019) och den tidigare forskningen.

Sägen

I mitt sökande på definitioner har jag funnit två definitioner som jag anser har ger studien en stadig grund att jobba efter de är öppna för tolkningar samtidigt som de innehåller ramar som studien kan förhålla sig till. Den första definitionen kommer från Linda Dégh som i sin bok, *Legend and Belief: dialectics of a folklore genre* (2001), försöker definiera vad en sägen är. Dégh var en professor inom folklore. Dégh menar att någonting definieras som en sägen om den utmanar folks tro i olika former och kanaliserar olika åsikter och sätt att tänka. Det finns många olika typer av sägner, och det är svårt att placera alla dessa i ett och samma fack. Det finns till exempel både långa och korta berättelser, och ofta vill man separera dessa i underkategorier vilka i sin tur skapar andra underkategorier, vilket leder till att vi får ett enormt överflöd av definitioner och etiketter på olika typer av sägner (Dégh 2001:95–97).

Den andra definitionen kommer från Timothy R. Tangherlini i *It Happened Not Too Far From Here* (1990) som menar att sägner typiskt är traditionella, starkt geografiskt bundna och historiserade narrativ som förs vidare via konversationer. Dessa reflekterar en symbolisk representation av folketro, kollektiva upplevelser och gemensamma värden i den grupp som sägnerna tillhör (Tangherlini 1990:385).

Bosnien och Hercegovina är ett land på Balkanhalvön i sydöstra Europa som oftast benämns med endast Bosnien. I denna studie kommer jag att skriva ut hela namnet på landet för att skapa en tydlighet i texten då benämningen Bosnien även syftar på en specifik geografisk del av landet (Nationalencyklopedin 2019).

Bosnien är ett historiskt landskap som specifikt syftar på den norra delen av landet Bosnien och Hercegovina. I studien är det viktigt att inte förväxla regionen Bosnien med landet Bosnien och Hercegovina då studien undersöker olika geografiska områden (Nationalencyklopedin 2019).

Hercegovina är ett historiskt landskap som specifikt syftar på den södra delen av landet Bosnien och Hercegovina (Nationalencyklopedin 2019).

Vila (Plural: vile) är ett kvinnligt väsen i Balkanområdet som är problematiskt och svårt att definiera då det finns stor variation av definitioner i den tidigare forskningen. Det alla i studiens tidigare forskning dock är överens om är att försök till översättningar från bosniska, kroatiska och serbiska till andra språk ofta blir felaktiga då forskare utanför Balkan ofta försöker kategorisera vile som en typ av älvor vilket blir felaktigt, då det är vilseledande (Marjanic 1998:48).

Den här uppsatsen studerar inte vile som gestalt men man kan se likheter mellan vile och nordiska väsen som exempelvis det svenska skogsrået. Det är inte gestalten som är viktig i studien, utan sägnerna. Forskarna från den tidigare forskningen har nästan en nationalistisk koppling till vile då majoriteten anser att vile är något unikt för Balkanområdet som inte bör förväxlas med älvor.

2 Tidigare forskning

I den tidigare forskningen kring vile finns det mycket litteratur och information om exempelvis älvor och nymfer i Europa eftersom det har varit en aktiv del av den europeiska mytologin i många tusen år. Men för att få ett samband mellan min studie och tidigare forskning har jag valt att avgränsa området till endast Balkanområdet, med ett specifikt fokus på Bosnien och Hercegovina samt forskare och litteratur som nämner och diskuterar denna specifika sägen om vile. Detta eftersom jag fokuserar på vile och dess funktion och inte gestalten vile.

Tihomir Djordjevic (1953) var en professor inom etnologi och folklöre som har försökt att gå bakåt i tiden och följa vilans resa och har funnit att det finns ett samband mellan vile i Balkanområdet och med den grekisk-romerska mytologins nymfer, specifikt av typen som kallas Nereides. Djordjevic ser egenskaperna hos vissa typer av vile i egenskaperna hos Nereides som liksom att vile skiljer sig i utseende, funktion och platser då de uppenbarar sig (Djordjevic 1953: 57).

Suzana Marjanic (1998) är filosofie doktor inom etnologi och folklöre som diskuterar och problematiserar hur den muntliga traditionen på Balkan har påverkats av sagor och sägner. Marjanic har undersökt hur sagor och sägner skall tolkas och kategoriseras. Sägner om vile och många andra sägner och sagor är enligt Marjanic platsbundna och får sina namn efter de ställen där de har fått tid och utrymme att utvecklas i. Enligt sägnerna föds alla vile ur daggen som vi kan finna på löven på träden, som enligt legenden är på ett berg dit människor inte kan hitta. Enligt sägnerna har dessa vile magiska krafter som de kan använda för att antingen göra gott eller ont. Enligt Marjanic har även vile olika typer av karakteristiska drag som gör det möjligt för oss att skilja och klassificera deras krafter och intentioner som goda eller

onda. Vile som i sägnerna nämns som skygga för ljuset och är aktiva om nätterna tolkas oftast av folk som onda och kan ibland även ses som någon form av demoner. Exempelvis har vile med getfötter förekommit i sägnerna, vilket enligt Marjanic gör att vi associerar och kopplar detta till någon form av underjordiska, onda andar. Vile som är aktiva på dagen och enligt sägnerna bringar lycka kopplas tydligt till himlen och det goda vilket gör att de ofta associeras med änglar. Vidare menar Marjanic att vile har formats av religionerna i området, vilket är tydligt då människor som bor i Balkanområdet till största del dyrkar de abrahamitiska religionerna som har en tydligt dualistisk syn på gott och ont (Marjanic 1998:45–49).

Marjanic visar att människor från Balkanområdet tillskriver vile egenskaper som kommer från de abrahamitiska religionerna. Förutom religiösa inslag tillskrivs vile även egenskaper som är traditionellt och kulturellt bundna, både till det goda och det onda. Detta gör att de ursprungliga sägnerna formas och mynnar ut i flera olika geografiskt bundna sägner. Människor har behövt någonting att förklara händelser med, som avviker från det vardagliga livet. Efter vissa händelser, såsom exempelvis ett oförklarligt dödsfall, kunde det börja spridas rykten gällande vad som skett, där vile ofta fyllde en funktion som inte kunde fyllas av religion, detta på grund av att religionen under denna tid var förtryckt. Detta gjorde att vile bidrog till ett enhetligt meningsskapande bland de olika nationaliteterna på Balkan. Detta är problematiskt då människor från olika byar tillskriver vile egenskaper som formar sägnerna på dessa platser. Enligt Marjanic kommer dessa egenskaper då inte från vilesägnerna, utan istället tillskrivs vile egenskaper via folksägnerna (Marjanic 1998:50-f).

Dorian Juric (2010) har skrivit en uppsats om vile och menar på att det viktigt att skilja på vile i mytologin som vi finner i episka sagor och i musik,

från vile som vi finner i folksägen, då de fyller olika funktioner i samhällen där de används. Juric anser att vile i folksägen fyllde en unik funktion i det bosniska samhället. Sägner om vile var en del av det vardagliga livet och det var någonting som är en utbredd folktro på landsbygden. Enligt Juric användes vile som ett verktyg för att förklara oförklarliga fenomen och händelser på den bosniska landsbygden. Exempelvis nämner Juric att stora cirklar på åkrarna eller vid floderna ofta förklaras med att vile har dansat där, eller att hästar som över natten har fått sin man flätad är ett verk av vile. Ännu ett exempel är när det sker plötsliga försvinnanden av exempelvis fåraherdar, då det ofta sägs att det är vile som är skyldiga för dessa försvinnanden. Till exempel sägs det att männen blir förförda och går in i skogarna eller ner i floder och försvinner. I efterhand ses dessa platser som farliga att besöka ensam då man är rädd för att möta samma öde som de bortförda männen. Folksägen om vile i dessa samhällen är någonting som påverkar det vardagliga livet. Vile som vi finner i musik och sagor fyller inte någon liknande funktion då dem verkar på ett mer mytologiskt och abstrakt sätt vilket skapar distans mellan vardagslivet och vile i mytologin (Juric 2010:15–21).

Luka Seso (2012) är en professor som har skrivit om mytologiska varelser i traditionella sägner från Balkan, däribland vile. Seso menar att dessa vile är vanligt förekommande i de flesta europeiska traditionerna, men i väldigt olika former. Dessa sägner härstammar från antika sekter som hade sitt säte i Grekland och Rom där tron på det naturliga och animistiska var vanligt förekommande. Seso vill betona att dessa sägner om vile har spridits sig via muntlig tradition sedan antiken och att det är svårt att finna den exakta brytpunkten i specifika geografiska områden där sägner förändras. Seso hävdar att sägner har förändrats gradvis och att varje kultur har satt sin prägel på dessa sägner. Exempelvis så nämner han den keltiska traditionen,

den germanska traditionen men också mer områdesspecifika traditioner som Balkanområdet vilket är relevant för denna studie (Seso 2012:96–99).

I den tidigare forskningen identifieras flera typer av vile på Balkanområdet. Det är dock svårt att urskilja sägnerna från olika länder, då exempelvis Seso, som har sitt ursprung i Kroatien, beskriver en typ av vila på samma sätt som man i Bosnien och Hercegovina pratar om en annan typ av vila (Seso 2012:96–99). Marjanic tillför omfattande beskrivningar av hur olika typer av vile klassificerats, men även här finns problematiken att benämningarna inte överensstämmer med de traditionella sägnerna i Bosnien och Hercegovina (Marjanic 1998:46–48). Detta skapar en problematik i den tidigare forskningen, då mycket av litteraturen som inte riktar sig specifikt till Bosnien och Hercegovina kan ha flertalet olika benämningar för vile som inte stämmer överens med de traditionella sägnerna i landet. Detta gör att man som forskare bör vara uppmärksam när man studerar och klassificerar sägnerna kring vile i just Bosnien och Hercegovina, då majoriteten av litteraturen kommer från andra platser. En problematik man kan diskutera är om den klassificering som Marjanic och Seso konstruerat är falsk då detta är den enda klassificering som jag funnit i den tidigare forskningen om vile. Andra forskare som exempelvis Djordjevic menar att vile är svårt att kategorisera då många av deras karaktäriserande drag är identiska.

De svar som erhålls från studiens respondenter kommer att användas för att legitimera vilken av de kategoriseringar som diskuteras i den tidigare forskningen som stämmer överens med verkligheten. Genom att hitta mönster och gemensamma teman i respondenternas beskrivningar av vile i relation till de olika dimensionerna i sägenbegreppet och tidigare forskning, kan intervjuerna ses som ett legitimerande av sägnerna kring vile. Detta är också ett sätt att se hur den tidiga traditionen av vile har överlevt och förändrats.

3 Teori

Déghs teori går ut på att analysera samhällen med hjälp av sägnerbegreppet som verktyg. Teorin ämnar ta reda på vilken roll berättarna har för att sägnerna ska föras vidare. Hon försöker att identifiera vilka personer eller sociala grupper som främjar de miljöer och samhällen som sägner utvecklas i. Teorin menar att berättaren, publiken och traditionen tillför lika mycket till tillfället då sägnerna berättas. Det är en balanserad akt som kräver ett underförstått samarbete med alla tre delar för att sägnerna skall kunna leva vidare och påverka. I denna konstellation är berättaren huvudpersonen på grund av att det är deras röst som hörs, och det är berättarna av dessa sägner och deras sätt att berätta som påverkar hur sägnerna formuleras och förs vidare. Det är på grund av dessa berättare som sägnerna skapas och sedan får möjligheten att föras vidare i text och berättelser (Dégh 2001:204–207).

Jag kommer i denna studie att analysera den roll som vile fyllde i respondenternas liv i Bosnien och Hercegovina, för att få en grundförståelse för hur traditionen kring vile ser ut bland bosnier i Sverige. Med hjälp av Dégh kommer studien att utifrån de tre förutsättningar som hon presenterar att försöka identifiera vilka av dessa som går att finna bland bosnier i Sverige idag.

Dégh kategoriserar tre typer av personer som blir bärare av sin kulturs sägner och vilka funktioner dessa fyller. Samtidigt försöker teorin förklara hur sägner påverkar de kulturer och samhällen där de används. Den första kategorin Dégh identifierar är barn och deras relation till sägner. Sägner är någonting som barn i alla kulturer utsätts för tidigt. Vanligtvis är det vuxna som introducerar barnen till dessa sägner som i sin tur oftast instiftar någon form av rädsla hos

barnen. Dégh anser att barns repertoar i 2–14 års ålder är väldigt rik när det gäller bilder och utformandet av fantasin, och man har lätt för att föreställa sig och forma karaktärer när man får höra olika typer av sägner. Under denna period utsätts även barnen för en konsumtion av information av närstående såsom vänner och familj, och börjar genom detta att konstruera kulturbundna specifika versioner av sägnerna de hör. Dessa konstruktioner blir mer detaljerade och tydligare formulerade i takt med att barnet blir äldre. Detta menar Dégh är ett bevis på att vi blir indoktrinerade i det här väldigt primitiva konceptet som bygger en grund för unga individers framtida liv och en del av deras världsuppfattning (Dégh 2001:230–236).

Den andra kategorin Dégh diskuterar är unga vuxna. Deras lärande om sägner sker genom informell inläring från exempelvis föräldrar och andra vuxna. Föräldrar och äldre människor vill använda sig av samma saker som de själv känner igen från sin barndom och uppväxt för att återuppliva gamla minnen och nostalgi, detta trots att dessa minnen inte alltid är så positiva, utan i de flesta fall är kopplade till en rädsla som vid den informella inläringen förs vidare till nästa generation. Dégh anser att barns och unga vuxnas förståelse och uppfattning av sägner är en produkt av vuxnas förståelse och erfarenhet som lämnar avtryck på yngre generationer (Dégh 2001:248–251).

Den tredje kategorin Dégh lyfter är äldre vuxna och till denna kategori hör exempelvis föräldrar samt far- och morföräldrar. Sägner och dess karaktärer är vuxna uppfinningar och de vuxnas information är central när det gäller utformningen och uppfattningen av sägner. Genom att de vuxna återberättar dessa sägner såsom de blivit berättade för dem av sina föräldrar, stryps barn och unga vuxna på den egna naturliga fantasin, och dras istället in i traditionen att föra vidare samma typer av sägner med generationsmässiga förändringar som påverkas av samhällsförändringar. Det är genom detta som sägnerna får nytt liv i ännu en generation (Dégh 2001:258–261).

Med avstamp i Déghs definitioner ämnar studien att få fram hur dessa går att applicera på sägnerna om vile genom att bilda en förståelse för viles roll i Bosnien och Hercegovina innan Jugoslaviens fall jämfört med viles roll i Sverige idag. Med utgångspunkt i intervjuvaren blir det möjligt att se huruvida dessa roller går att identifiera bland bosnier i Sverige idag, och att genom detta få en bild av hur förutsättningarna för viles överlevnad ser ut.

Dégh vill belysa hur viktiga dessa sägner är i de kretsar där de återberättas. Hon menar att den teori hon presenterar inte är helt vattentät på grund av att det är svårt att hålla sig neutral när man studerar folksägner. För att teorin ska fylla sitt sanna syfte och bidra till meningsfull forskning behöver forskaren samla in så mycket information som möjligt, från exempelvis intervjupersoner, för att sedan återberätta dessa människors berättelser på ett sätt som gör dem rättvisa. Hon menar att sägner är ett sätt att uttrycka och förklara, och att forskaren genom att tolka och analysera sägnerna som respondenterna återberättar kan få en större förståelse för det samhälle personerna lever i. Detta gör sägnerna socialt relevanta och betydelsefulla för respondenterna och forskarens tolkning och analys av sägnerna tillåter oss att förstå bakomliggande känslor och meningar i dessa samhällen. Personer i samhällen där specifika sägner återberättas försöker fly verkligheten genom att hitta irrationella lösningar till oförklarliga händelser i närsamhället vilket skapar en form av vardaglig trygghet. Sägner blir en vardagsflykt som fungerar som ett verktyg för att kunna hantera svåra känslor och tillåta människorna att fortsätta med sitt vardagliga liv (Dégh 2001:438–442).

Med grund i detta resonemang ämnar studien urskilja på vilket sätt vile fungerat som verktyg i respondenternas liv då de levde i Bosnien och Hercegovina, samt hur detta förändrat viles funktion i den svenska kontexten.

4 Metod

Den genomförda studien bygger på en undersökning där enskilda intervjuer har varit i fokus. I detta avsnitt presenteras metod, material, etiska överväganden samt tillträde och urval. Denna del kommer redogöra för metodens grunder och hur den använts under denna intervjustudie. Som material i studien användes frågor, medan hermeneutik användes som kompletterande metod.

4.1 Hermeneutik

Vid användandet av en intervjustudie som metod behövs kunskaper och redskap som gör det möjligt för forskaren att förstå den informationen som tas in under en intervju. Syftet i denna studie är att använda sig av hermeneutik för att förstå vad respondenterna verkligen menar. Hermeneutik är vetenskapen om korrekt tolkning och förståelse av text. För att förstå vad respondenterna menar används den hermeneutiska cirkeln, då jag som forskare kommer att analysera och lyssna på intervjuerna vilka är grunden för den empiriska studie som utförs. Studiens mål är att med hjälp av hermeneutiken finna en förståelse av meningen bakom de samtal som förts med studiens respondenter (Kvale 1997:49–51).

Jag använde mig av hermeneutik när jag lyssnade på intervjuerna som jag spelat in, samt tolkade den transkriberade texten som jag analyserade i efterhand. Hermeneutik får stor relevans i intervjustudier som denna då den bidrar på två sätt. Det första är kunskapen genom de inspelade intervjuerna som bearbetas och blir vår intervjutext. Det andra är kunskapen som vi får genom intervjutexten och analysen av denna som bidrar till tolkning och den egentliga meningen av respondenternas svar. Detta är ett exempel då

hermeneutik ger en djupare förståelse och kunskap i den text man studerar (Kvale 1997:49-f).

För att legitimera användningen av hermeneutik i min studie har jag med hjälp av den utvalda teorin sett ett behov av att förstärka min metod. Enligt Déghs teori kan sägner av den karaktär som vile är ses och studeras som en text i förändring. Hermeneutiken i kombination med den utvalda teorin ger studien en stadig grund och en reliabilitet som är önskvärd i intervjustudier av folkloristisk karaktär.

4.2 Vardagssamtal

Jag har tagit inspiration av Steinar Kvales (1997) kvalitativa metod som ämnar att upptäcka och identifiera innebörder som både är kända och okända sedan tidigare, samt identifiera egenskaper eller företeelser genom samtalen. Syftet med intervjuerna är att samla in information om respondenternas förklaringar och beskrivningar kring hur de ser på sin livsvärld. Forskarens avsikter bör vara att tolka det respondenterna beskriver under och efter intervjun. Enligt Kvale vill vi komma så nära den värld som är verklighet för våra respondenter som möjligt, och detta gör vi genom att ta del av människors förhoppningar, erfarenheter och känslor genom intervjuer (Kvale 1997:10–13).

Jag har även tagit inspiration från Jonas Otterbeck och Peter Hallins bok *Samtidsislam - Unga Muslimer i Malmö och Köpenhamn* (2010), där jag inspirerats av deras upplägg där han i sin intervjustudie väljer att dela upp den empiriska huvuddelen i olika teman. Jag kommer att avrunda med ett kapitel där jag försöker att analysera och dra slutsatser utifrån respondenternas svar.

Jag har i denna studie använt mig av semistrukturerade vardagssamtal som metod för att samla in information från respondenterna. Jag valde att använda mig av ett vardagssamtal då att jag sökte efter naturliga svar, som enligt Dégh hjälper forskaren att få fram autentiska svar. Jag hade en agenda under mina samtal som respondenterna var medvetna om, vilket bidrog till en avslappnad stämning mellan mig och respondenterna. Det jag hade förberett inför samtalet använde jag som stöd, men inte nödvändigtvis som ett strikt regelverk, då jag ville hålla samtalen öppna och avslappnade. Dégh menar att när man intervjuar personer med kunskaper om olika sägentraditioner bör samtalen föras i miljöer där sägenberättandet vanligtvis förekommer. Samtalen skedde därför hemma hos respondenterna vilket bidrog till en vardagsrumskänsla som enligt Dégh är önskvärt för denna typ av studie. Min förhoppning var att respondenterna skulle uppleva mig som uppriktig och intresserad då jag hade dedikerat tid och besökt deras hem i strävan efter deras kunskaper om vile.

Intervjuerna hölls på bosniska och transkriberades sedan utav mig till svenska. Därav kan det förekomma vissa meningsförändringar i citaten, vilka inte är avsiktliga utan i sådana fall endast språkliga skillnader.

Transkriberingen var ingen svårighet då jag talar både bosniska och svenska flytande.

4.3 Etiska överväganden

Enligt vetenskapsrådet så finns det fyra huvudkrav en intervjustudie bör uppfylla för att vara etiskt godkänd. Det första är informationskravet där forskaren skall ha informerat respondenterna om vad deras uppgift i studien är samt förklara vilka villkor de deltar under. Respondenterna skall även informeras om att de kan avbryta sin medverkan när än de önskar.

Det andra är samtyckeskravet vilket vetenskapsrådet ser som oproblemiskt vid en intervjustudie då respondenten kan lämna frivilligt när som helst under intervjun, då respondenterna bestämmer över sin egen medverkan. Det tredje är konfidentialitetskravet som innebär att uppgifter om respondenter som deltar i studien skall vara anonyma och att de inte ska vara möjligt för utomstående att identifiera studiens respondenter. Det sista är nyttjandekravet som innebär att insamlad data från enskilda respondenter endast skall användas i forskningsändamål. I övrigt vill forskningsrådet förtydliga att det är forskaren som bär det yttersta ansvaret för sin studie och att de etiska kraven uppfylls på ett korrekt sätt (Vetenskapsrådet 2019).

Respondenterna informerades i samband med att den första kontakten togs gällande dessa fyra huvudkrav. De informerades om studiens syfte, att det var frivilligt att svara på frågorna och att de skulle vara anonyma, och att allt inspelat material skulle förstöras när studien genomförts. Vidare skulle intervjuerna ske i deras hemmiljö där respondenterna kunde känna sig trygga att avsluta intervjun om de skulle önska.

4.4 Tillträde och urval

I studien kommer urvalet bestå av personer som har bott i Bosnien och Hercegovina under forna Jugoslavien. Jag kommer utgå ifrån en person i min närhet som jag vet har bott i Bosnien och Hercegovina innan Jugoslaviens fall och som tidigare uttryckt kunskaper kring vile i Balkanområdet. Sedan använde jag mig av snöbollsmetoden för att få kontakt med andra personer som besitter denna typ av kunskap. Med detta menas att personen som jag intervjuat hänvisar mig till vidare intervjukandidater som hen hävdar har kunskaper som skulle kunna bidra till studiens undersökning.

Snöbollsmetoden kom som en inspiration från Ahrne och Svensson (2015) som uttrycker att metoden kan vara ett verktyg för att komma närmare

personer som kan ha intressanta upplysningar eller erfarenheter (Ahrne och Svensson 2015:41–43).

Får att få tillträde till den första intervjupersonen var jag tvungen att ta kontakt med hen via telefon. I samtalet angavs det tydligt vad undersökningens syfte var och hur processen skulle gå till. Detta var ett sätt att få kontakt med personen jag sökte utan att skapa någon större turbulens för respondenten och för att etablera en bra första kontakt. Det var sedan fem personer som blev intervjuade varefter snöbollseffekten tog slut på grund av att den femte personen jag intervjuade inte kunde rekommendera någon lämplig kandidat för vidare intervjuer.

4.5 Presentation av respondenterna

De respondenter som ställt upp på intervju har anonymiserats. Valet att inte inkludera kön togs med inspiration från Déghs teori, där hon under sina fältstudier av denna karaktär inte gjort skillnad mellan könen. Samtliga respondenter kommer ursprungligen från byar i Bosnien och Hercegovina, och är idag bosatta i Sverige. Relevant för studien är att respondenterna har kännedom om sägnerna kring vile, vilket varit möjligt att ta reda på med hjälp av snöbollsmetoden.

Respondent 1 är 70 år och född i Bosnien & Hercegovina, i delen Hercegovina.

Respondent 2 är 69 år och född i Bosnien & Hercegovina, i delen Hercegovina.

Respondent 3 är 64 år och född i Bosnien & Hercegovina, i delen Bosnien.

Respondent 4 är 60 år och född i Bosnien & Hercegovina, i delen Bosnien.

Respondent 5 är 56 år och född i Bosnien & Hercegovina, i delen Hercegovina.

4.6 Källkritik

Det finns ett behov av ett källkritiskt kapitel för att klargöra vissa delar av studien.

Avgränsningen i den tidigare forskningen kan kritiseras då denna enbart fokuserar på litteratur som enbart behandlar vile på Balkanområdet, detta då man exempelvis hade kunnat dra paralleller till och jämföra med det svenska skogsrådet, vilket liknar vile som gestalt. Detta var dock en medveten avgränsning då jag ville fokusera på viles funktion och inte vile som gestalt.

Någonting annat som i efterhand sticker ut som en svag del i studien är urvalsmetoden, snöbollsmetoden, vilken satte restriktioner då jag hade hoppats på ett större empiriskt material att arbeta med. Antalet respondenter i studien gör det svårt att generalisera och dra slutsatser. Det hade varit önskvärt att ha fler respondenter, men genom användandet av denna metod fick jag endast fram fem intervjupersoner. Det låga antalet respondenter kan ses som en svaghet, vilket jag är väl medveten om. Jag ser dock att jag genom att intervjua dessa fem respondenter kan få en indikation på vilken roll vile kan ha hos bosnier i Sverige idag. Teorin är behjälplig i att skapa en förståelse för respondenternas erfarenhet och upplevelser av vile, och därigenom kunna få en bild av hur viletraditionen kan se ut i Sverige.

Det finns även en risk för att respondenterna kan känna varandra och komma från samma sociala förhållanden i Bosnien och Hercegovina, och därav ha samma eller liknande upplevelser. Detta gör att det finns en risk för att utesluta grupper från andra sociala bakgrunder och deras upplevelser och

erfarenheter i relation till vile. Även respondenternas ålder kan vara problematisk då det finns yngre personer som bott i Bosnien och Hercegovina och kommit till Sverige, som kan ha andra uppfattningar om vilesägnera. Detta gör att det inte går att dra några generella slutsatser gällande traditionen om vile eller dess framtid i Sverige, men det går att se indikationer på hur traditionen kring vile och dess framtid kan se ut.

5 Historisk bakgrund

För att förstå hur sägnerna ser ut och har utvecklats i Bosnien och Hercegovina och för att förstå hur respondenterna hamnade i Sverige krävs en historisk bakgrund om det geografiska området, samt för att förstå relationen mellan folket och de traditionella sägnerna och hur dessa användes och påverkade det vardagliga livet då och hur det påverkar det vardagliga livet i Sverige idag.

Det har funnits en utbredd tro på vile i Bosnien och Hercegovina under flera hundra år, dessa sägner kan spåras så långt tillbaka som till antiken. Som ett vittne till dessa äldre sägner finns det flera traditionella bosniska låtar som skrivits om vile och möten med vile. Ett exempel på hur stor och betydelsefull sägnerna om vile fyllde i vardagslivet finner vi även i det bosniska folkets relation till önskade barn. Enligt traditionell sägen i Bosnien och Hercegovina att dessa barn kom från vile, och därför var det en utbredd praxis i landet att när man hittade ett sådant barn så tog man hand om det. Man trodde på att dessa barn skulle bringa tur, lycka och välstånd till familjen och byn, eftersom barnet ansågs vara välsignat av vile, och på grund av den här sägnerna räddades många barn från en säker död (Marjanic 1998:5).

Vile hade även en naturlig plats i det vardagliga livet för många människor, på grund av att vile var en del av livet på landsbygden och var någonting som gick över religiösa och etniska gränser. Det var en del av en jugoslavisk identitet som alla hade kunskap om kunde relatera till på ett eller annat sätt, och oavsett om man trodde på sägnerna eller inte visste man vad den handlade om (Boskovic 2013:57–60).

Nikola Sunara och Marko Dragic (2019) presenterar flera olika exempel på hur människor har förklarat viles försvinnande från människans liv. En förklaring troddes vara att det var på grund av att människor började använda sig av maskiner och moderna vapen. En annan teori var att det var människans syndande som gjort att vile inte längre dök upp. Det finns även en teori som relaterar till den ökade religiositeten i samhället, då det anses att det var religiöst lärda som tagit bort berättelserna om vile från böcker och därigenom fått dem att försvinna ur människors minnen och liv (Sunara & Dragic 2019:158-f).

Religionen och sägnerna som tidigare varit förtryckta och marginaliserade under den kommunistiska regimen började efter Jugoslaviens fall att ta form på riktigt (Milivojevic 1996:31–32). Det bildades snabbt nationalistiska partier med starka ledare som med sina talanger inom retorik och övertygande nationalistiska åsikter snabbt splittrade det tidigare multietniska Bosnien och Hercegovina. Befolkningen i landet var multietnisk och var ett land där ortodoxa kristna, katolskt kristna och muslimer levde tillsammans under den kommunistiska regimen och utgjorde den större delen av befolkningen. Kriget på Balkan hade redan börjat år 1991 i Slovenien och Kroatien och började sakta sprida sig vidare till Bosnien och Hercegovina, där kriget 1992 kom att bli ett faktum, mer än två miljoner människor tvingades på flykt ut i olika delar av världen. Kriget i Bosnien och

Hercegovina varade cirka tre år och slutade år 1995 i samband med att Dayton-avtalet skrevs (Milivojevic 1996:31–33).

Aleksandar Boskovic (2013) skriver i *Yugonostalgia and Yugoslav Cultural Memory: Lexicon of Yu Mythology (2013)* att målsättningen med Jugoslaviens samhällskonstruktion var att skapa ett samhälle med en kollektiv identitet som skulle överskrida både etniska och religiösa gränser. Boskovic menar att fokus på exempelvis religion låg i den privata sfären, medan den offentliga sfären skulle vara homogen med fokus på den kollektiva identiteten där traditionella sägner var en del av det kollektiva. I och med Jugoslaviens fall blev dessa två sfärer istället till en gemensam sfär, där det som tidigare varit i den privata sfären blandas med den offentliga kollektiva känslan. Detta gör att folk i efterhand upplever livet under Jugoslavien som någonting gott och nostalgiskt (Boskovic 2013:58–61).

1992 angrep Serbien den nyligen utropade republiken Bosnien och Hercegovina. Detta resulterade i ett inbördeskrig där serber och bosnienserber fördrev många bosniaker ut ur landet. Sverige blev ett nytt hem för 50 000 bosnier och bosniaker som fick permanent uppehållstillstånd av svenska staten, och detta var Sveriges största flyktingmottagande sedan andra världskriget (Byström & Frohnert 2017:65–68). Med denna stora invandring tog bosnierna även med sig traditioner och bland dessa traditioner hittar vi sägnerna om vile. Vile hade tillsammans med bosnierna tagits från sin vardagliga kontext i Bosnien och Hercegovina, och skulle åren framöver komma att anpassa sig till en svensk kontext och vardag.

6 Empirisk huvuddel

I studiens resultat så kommer jag presentera utvalda delar av respondenternas berättelser i tre teman som skapats utifrån studiens tre frågeställningar. De teman som presenteras är:

- Vile och dess funktion som verktyg
- Vile i en svensk kontext
- Sägner om vile förpassade till historien

Dessa teman har identifierats med hjälp av intervjuerna och den empiriska data som samlats in under studiens gång, samt med grund i studiens frågeställningar. Sammanfattningsvis kommer jag återkoppla till teorin för att analysera respondenternas svar utifrån Déghs teori. Med hjälp av de valda teman, metoden och teorin försöker jag skapa en bild som kan ge ett rättvist svar på mina frågeställningar och mitt syfte, för att sedan kunna applicera en hermeneutisk tolkning på det presenterade materialet.

Alla respondenterna som blev intervjuade hade kunskaper om vile, trots att alla respondenter inte trodde på vile. Dessa kunskaper var inte ytliga och fragmentariska utan kunskaperna om vile var tydliga och djupt ingrodda i respondenternas minnen. Kunskaperna och detaljerna om vile och dess påverkan var ett tydligt bevis för att vile spelade roll i dessa människors liv. I vissa fall var det enstaka händelser i livet som påverkade respondentens liv just då men i vissa fall så var det händelser som kom att påverka respondenterna och deras närsamhälle under flera decennier. Dessa berättelser är mer än bara berättelser, det finns en essens i dessa som är viktig att lyfta för att förstå vilken funktion vile fyllde i respondenternas liv. Jag ämnar nu presentera delar av respondenternas svar för att försöka ge läsaren en förståelse om vilka gemensamma teman som jag funnit i dessa berättelser och svar och

varför jag anser att just dessa teman varit en del av respondenternas liv med hjälp av en hermeneutisk tolkning.

6.1 Vile och dess funktion som verktyg

I detta avsnitt ämnar jag identifiera hur och varför vile användes som ett verktyg i respondenternas liv under deras livstid i Bosnien och Hercegovina.

Respondent 1

“I Bosnien bodde vi på ett berg, där folk under flera årtionden sett vile. Det är dock inte alla som kan se dessa vile, utan det är endast folk som är utvalda. Min farfar var en utvald person, och en gång när han skördade sin koloni som låg vid en flod såg han en hel grupp med vile som badade och sjöng väldigt fint. Efter att han såg dem berättade han att de allihopa verkade röra sig bort från honom, och då sprang han hem utan sina verktyg. Han vågade sen inte hämta verktygen själv utan mina kusiner fick följa med honom till platsen där han hade sett vile. Denna historien har vi fått höra inom familjen under flera år och alla i familjen är övertygade om att vile finns. Efter händelsen brukade vi aldrig gå ensamma till floden igen. “

I detta citat ser vi vilken påverkan vile ha haft på respondentens liv i form av att respondenten efter denna händelsen inte längre fick gå själv vid floden. Respondenten uttrycker händelsen som en traumatisk händelse då restriktioner på respondentens frihet sätts genom att hen inte längre får gå vid floden själv på grund av händelsen. Händelsen manifesterar sig även som en rädsla som respondenten bär med sig i under hela sitt liv. Det är intressant att alla i respondentens familj är övertygade om att vile existerar och tar händelsen på stort allvar. Detta gör det svårt för någon i familjen att bryta sig loss eller ifrågasätta händelsen eller viles existens då det nämns som

någonting allvarligt som skapar en typ av kollektiv rädsla för att hamna utanför närsamhället och familjen, det blir en form av påtvingad tro.

Respondent 2

“Vile är som luften, de finns där med oss i bakgrunden av vardagslivet hela tiden men vi tänker inte på dem, det var en självklarhet för mig när vi bodde i Bosnien och Hercegovina att tro på vile, men jag gick inte runt och tänkte på det varje dag, det kom upp på tal när det var relevant”

Citatet bringar klarhet i hur en respondent upplevde vile under sin levnadstid i Bosnien och Hercegovina. Vile var alltså en del av respondentens liv men respondenten gick inte runt och oroade sig för vile dagligen, utan endast när hen kände att det var relevant. Vile var alltså något som respondenten hade med sig hela tiden, och med tanke på att respondenten knyter vile till något så viktigt som luften så kan jag inte annat än tänka mig att det var viktigt för respondenten.

Respondent 3

“Folk som såg vile var alltid ensamma, av det jag har lärt mig så vill de inte visa sig om man går i grupper. Därför vi gick alltid i grupper från vår by till och från skolan som låg på andra sidan av ett stort berg. Vi hade fått höra att en fåraherde som vi kände hade försvunnit spårlöst, och då sa man att det var vile som hade lurat bort honom med sin skönhet.”

I detta svar får vi information om hur vile påverkade det vardagliga livet för unga människor. Respondenten uttrycker att hen lärt sig att vile endast manifesterar sig när en person är ensam, och på grund av rädslan för vile i byn fick inte barnen och ungdomarna gå ensamma till skolan. Respondenten uttrycker att hen var tvungen att gå över ett berg för att komma till skolan och att på berget hade det försvunnit en man som hen kände från byn. I byn

hade människorna hävdade att det var vile som var ansvariga för dennes försvinnande. Tron på vile var stark inom byn och det fanns en kollektiv rädsla för den plats där man trodde att mannen hade försvunnit platsen. Detta ser vi tydligt i hur samhället där respondenten bodde satte upp regler för hur barn och ungdomar skulle ta sig till och från skolan. Detta skapade en form av ömsesidig övertygelse om att vile var en del av ens vardagliga liv.

Respondent 4

“Alla var rädda för att gå till vår vattenkvarn i byn då sägnerna om vile som badar där hade vuxit sig så stor. Något år innan kriget fick vi reda på att personen som jobbade vid mjölkvarnen som producerade mjöl till byn hade drunknat och ingen visste hur då detta var en person som var väldigt prydlig och drack ingen alkohol samt hade god hälsa. Många i byn hävdade att han ramlat i av olyckshändelse, men några hävdade att han blivit lurad av vile ner till vattnet, då han var en man utan familj och hade ett rykte för att tycka om vackra kvinnor. De menar att vile lurat ner honom till vattnet och sedan att de starka strömmarna i floden gjort att han inte kunnat simma upp till land igen. Denna plats fick efter händelsen ett speciellt rykte som handlade om att vattenkvarnen störde vile i deras naturliga hem. Efter att mannen hade gått bort bestämde sig folk i byn för att bygga om och flytta mjölkvarnen till en annan plats, där man inte skulle bli påmind om händelsen och där de äldre menade att kvarnen inte skulle störa några vile.”

Respondenten lyfter en intressant berättelse om en skötsam man i byn som plötsligt drunknar vid byns vattenkvarn. Mannen beskrivs detaljerat i händelsen som en skötsam och prydlig person som bodde ensam och jobbade på byns vattenverk. Enligt respondenten hävdade många att det var en olyckshändelse, medan andra hävdade att det var vile som hade lurat ner mannen till floden där han drunknade. I denna berättelse ser vi tydligt hur vile påverkade samhället där respondenten bodde genom att de äldre

personerna i byn valde att förflytta mjölkvarnen till en annan plats för att inte störa och förarga vile som de trodde fanns just där. Det är tydligt hur samhället använde vile som ett verktyg för att förklara det oförklarliga och rädsla för viles krafter valde de att flytta på mjölkvarnen från platsen där en person hade drunknat. Detta tolkar jag som en typ av kollektiv vidskeplighet i samhället som påverkade respondentens liv genom att de äldre människorna i byn trodde att de skulle kunna undvika vile om de flyttade mjölkvarnen verksamhet till en annan plats. Denna konkreta handling att flytta kvarnen blev en form av legitimering av existensen av vile för de som bodde i byn.

Respondent 5

“Det var känt att det var farligt med vile men det hade börjat bli mindre tro på vile i min generation. Däremot påverkades inte livet särskilt mycket utan vi levde som vanligt utan att konstant tänka på vile. Vi sa att det var de äldre som var vidskepliga och tänkte på dem. Vile användes främst i vår by för att förklara saker som vi inte kunde förklara med någon logik. Jag tror att människor hittade på mycket och ändrade på myterna då det var mycket skvaller i vår by, och så så fort något konstigt hände så brukade de äldre kvinnorna skylla på vile. Exempelvis hade en kvinna fått en del av sin koloni nedtrampad och förstörd under tidig höstnatt. Hon var förkrossad och de äldre kvinnorna i byn sa att det var vile som hade dansat folkdans på hennes koloni under natten och att det var ett tecken på tur. De sade att vile var tillfredsställda och att de nu beskyddade kvinnans familj och hus. Kvinnan blev glad och skröt om detta för andra i byn, bland annat för min mamma som tyckte detta var ett tydligt tecken på att kvinnan levde ett gott liv.”

I detta citat finner vi vilka användningsområden som vile fyllde i respondentens liv. Respondenten uttrycker att hen själv fått veta att vile var farliga men även att hens generation hade börjat tappa tron på vile. Respondenten uttrycker att vile var någonting gammalmodigt som används

av äldre personer i byn för att förklara händelser som inte gick ihop med vanlig logik. Vi får i berättelsen höra hur en kvinnas kolonilott blir förstörd under en natt och hur denna person hanterar händelsen. De äldre kvinnorna från byn hävdar att vile har dansat folkdans och att det är ett gott tecken för kvinnan och hennes familj. Kvinnan tar detta till sig och vänder det hela till någonting positivt. I min tolkning av detta anser jag att respondenten inte påverkas speciellt mycket av händelsen utan hen påverkas snarare av människorna i byn. En koloni förstörs under en natt och ägaren blir förkrossad av detta, och även här kommer vile in ännu en gång in som ett verktyg i det vardagliga livet. De äldre kvinnorna i byn använder vile som ett verktyg för att lugna ner kvinnan vars koloni blivit förstörd genom att hävda att det är ett positivt tecken att detta har hänt, då de menar att detta är ett bevis på att kvinnan levt ett gott liv och att vile kommer att beskydda familjen och marken där kvinnan bor. Detta gör att händelsen används i ett positivt syfte för att skapa ett lugn och en trygghet i byn och hos den utsatta kvinnan. Vile används i denna berättelse som ett verktyg för att förbättra den vardagliga tillvaron som kunde ha inslag av jobbiga händelser. Genom detta associeras vile med någonting positivt för respondenten och människorna i byn då de bidragit till att förbättra vardagen.

6.2 Vile i svensk kontext

I detta avsnitt ämnar jag att identifierat hur vile används i svensk kontext och vilken funktion sägnerna fyller i respondenternas liv idag.

Respondent 1

“Hade jag vuxit upp i Sverige idag och någon hade introducerat mig för vile hade jag nog bara skrattat och tänkt att det var ett skämt. Däremot är var då en verklighet för mig då jag växte upp i en miljö där vile var ett återkommande tema hos de äldre kvinnorna”

Detta citat förklarar hur respondenten reflekterar över vile nu när hen bor i Sverige. Respondenten hävdar att om vile hade introducerats för hen idag så hade det varit ett komiskt inslag. Men eftersom respondenten växte upp i en miljö där detta var ett återkommande tema så ses detta som något allvarligt. Jag finner en subtil ton av negativitet i respondentens svar, nästan så att hen skäms över att hen tror på vile. Denna negativa ton får respondenten när hen kopplar vile till Sverige vilket märks tydligt. Vi får inte reda på hur vile används som verktyg men förmodligen om hur det inte används alls eftersom det framstår som skamligt.

Respondent 2

“Vile var någonting som var närvarande när jag var ung, men jag tänkte inte på det särskilt ofta då det var mer de äldre som trodde på det. Idag funkar det inte så, i Sverige pratar inte ens vi bosnier med varandra om vile, för det skulle aldrig gå att applicera i denna kontexten. Idag skrattar man åt sådana historier”

I min tolkning av respondentens svar finner vi tydliga beskrivningar som menar att vile var en del av respondentens liv när hen var ung. Sedan får vi en inblick i att vile är ett tema som inte diskuteras bland bosnier i Sverige, för att det inte passar in i den svenska vardagen. Vile är något som respondenten verkar ha gått ifrån då hen hävdar att vile inte passar in i svensk kontext och genom att de reflekterar över vile som något komiskt så speglas viles betydelse för respondenten tydligt i detta svar, vile verkar för respondenten vara obetydligt i hens nya liv.

Respondent 3

“Jag har snart bott halva mitt liv i Sverige, och mycket har förändrats. Vårt liv ser väldigt annorlunda ut idag än det gjorde för 40 år sedan när jag var

ung. Jag ser inte varför jag skulle behöva vile när jag har allt som jag har här i Sverige. Jag mår bra, jag har min familj här, det finns inget behov av att tänka på eller reflektera över vile i mitt liv idag.”

I detta svar tolkar jag det som att respondenten har gått vidare från vile som verktyg då respondenten menar att hen har allt i Sverige och mår bra. Respondenten nämner att hen är en del av Sverige då hen har bott här i snart halva sitt liv och därför inte längre ser något behov av vile i sitt liv. Vidare verkar det som att respondenten tycker att livet har förändrats mycket, och att flytten från Bosnien och Hercegovina tydligt påverkat respondentens tankar och reflektioner. Hen tycks nästan vara glad att ha gått vidare i livet.

Respondent 4

“Jag har ingen i min närhet som pratar om vile på samma sätt som man gjorde i Bosnien när jag bodde där. Då kunde mina grannar komma över och klaga på att vile varit i farten. Här i Sverige finns det ingen som ens tänker på sägner, folk har fullt upp med annat som familjen, jobbet och hobbyer som man inte hade utrymme till tidigare. Vile hörde och hör hemma i Bosnien, de är bosniska inte svenska.”

I detta citat uttrycker respondenten någon form av tillbakablickande av sitt tidigare liv och förklarar vilka delar av det tidigare livet som möjliggjorde det för vile att vara en del av vardagen, exempelvis nämner hen grannar som spontant kunde hävda att vile varit i farten. En anledning till att detta inte fungerar idag uttrycker respondenten i att det inte finns folk som tänker på vile på samma sätt idag som tidigare, respondenten menar att folk i Sverige inte har den tid som de hade i Bosnien och Hercegovina. Respondenten är också tydlig med att påpeka att vile är något bosniskt och att de absolut inte kan appliceras i en svensk kontext. Detta kan kopplas till Tangherlinis

definition av sägner, som menar att sägnerna ofta är starkt bundna till vissa geografiska platser.

Respondent 5

”Jag hörde att mina far- och morföräldrar prata om vile. Jag trodde på vad de sade, för jag levde i ett samhälle där skrönor och sägner var en del av vardagen. Idag tror jag att det är någonting folk på Balkan hittat på för att de inte hade någon logisk förklaring till varför saker och ting hände. När jag kom till Sverige började jag inse att det finns logiska förklaringar till allting, och jag tror inte det är hälsosamt att skylla allt som händer en på vile.”

I detta svar finner vi en respondent som bytt åsikt om vile efter hen har flyttat till Sverige. I min tolkning så känns respondenten som väldigt radikalt förändrad i sina åsikter om vile. Hen går även så långt som att hävda att viles funktion som verktyg i hens tidigare liv inte är hälsosamt. Jag tolkar det som att respondenten generellt har assimilerats väldigt starkt då hen lämnat sin tidigare tro för att anpassa sig in i det svenska samhället.

6.3 Sägner om vile förpassade till historien

I detta avsnitt ämnar jag identifiera hur utvecklingen om vile ser ut i Sverige och varför den sägnerna har tagit denna utvecklingsväg.

Respondent 1

“Jag tror att folk idag, speciellt barn, växer upp snabbare än förr. Då fanns ingen tv, det fanns ingen dator. Barn och vuxna trodde på den muntliga traditionen, och jag tror att internet och sociala medier har tagit sägnernas plats i dagens samhälle. Efter kriget började folk läsa mer böcker och bli mer lärda, förr var folk på landsbygden i Bosnien inte så läs- och

skrivkunniga, utan det var stor variation på kunskaperna. Därför var den muntliga sägentraditionen otroligt viktig innan kriget.”

I svaret finner vi intressanta paralleller mellan tron på vile och sägner med okunskap. Respondenten menar att övertygelsen i de muntliga berättelserna har avtagit i takt med moderniseringen och att folk börjat utbilda sig. Med andra ord ser respondenten inte att det finns något egentligt syfte med dessa muntliga berättelser idag, då dessa ersatts med nya former av informationskällor.

Respondent 2

“Jag har ingen familj i närheten, de bor längre bort i Sverige. Jag tycker det är synd att ingen intresserar sig för våra traditionella sägner, som exempelvis vile. Jag bor i ett svenskt område och har ingen att berätta detta för, så jag har inte tänkt på det här på flera år. Du är den första att vilja prata om det, så det tar lite tid för mig att komma ihåg. Men efter att jag flyttade till Sverige tappade jag gradvis min tro på vile. Detta kan nog vara vanligt när man kommer till ett annat land och dessutom inte har folk omkring att prata om det med, vem vill prata om gamla sägner när folk har internet.”

Min tolkning av vad respondenten menar är trots att sägnerna om vile varit viktig i dennes liv, har hen efter att ha kommit till Sverige och inte ha pratat om sägnerna på länge lämnat sägnerna om vile åt sidan. Då respondenten inte haft någon social sfär som bekräftat sägnerna genom att kontinuerligt prata om dem, har sägnerna tappat betydelse hos respondenten. Då denna typ av berättelser var viktigare förr samt var väldigt bundna till vissa geografiska platser, kan detta förklara varför sägnerna kring vile har fått fäste hos invandrare från Bosnien och Hercegovina i Sverige.

Respondent 3

“Jag tror inte att sägnerna påverkar dagens ungdomar på något sätt, då folk som tidigare berättat om dessa sägner är för gamla eller döda. Ungdomar som mina barnbarn bryr sig inte om vile utan för dem är det roligare att spela dator eller titta på serier. Förr var detta vår tids serier, det var någonting som alla visste om men inte alla trodde på. Jag har funderat på vile till och från men jag har kommit fram till att det inte är någon mening att vara orolig så som vi var i Bosnien förr. Eftersom jag bor i Sverige nu tror jag inte att man bör vara rädd för någonting som är tusentals mil ifrån mig, utan att istället försöka fokusera på att leva i nuet. Jag tror att vile kommer att försvinna med min generation då det inte längre pratas om.”

I detta svar så uttrycker respondenten tydligt att intresset för vile håller på att dö ut, de unga är inte intresserade och de som har erfarenheter håller på att dö ut. Respondenten är lite lättad över att vara iväg från den vardag som vile tillhörde, hens fokus ligger istället på att leva ett gott liv nu i Sverige.

Respondent 4

“Sägnerna om vile har idag ingen respekt bland folket, och speciellt inte bland ungdomarna. Inte ens mina barnbarn vill lyssna på dessa berättelser om jag försöker berätta för dem. Innan var barnen rädda för denna typ av sägner, och vi var respektfulla för vile då vi fått höra alla historier om deras underliga verk. Idag tror ingen på någonting, idag har folk internet, datorer som vi inte hade på den tiden. Idag har även religion förändrats, i vår del av Hercegovina är det former av radikal islam som har börjat växa fram de senaste åren som förkastar helt alla typer om sägner som inte har med islam att göra. De får mig att verka som en icke-troende muslim bara för att jag tror på vile. Men folk måste komma ihåg att vile tillhör våra traditionella sägner som har vandrat genom legender, låtar och vardagligt muntlig tradition i byar i flera hundra år.”

Jag anser att det finns en bakomliggande bitterhet i tonen i detta svar. Respondenten är lite arg och besviken på att de unga bosnierna i Sverige inte bryr sig om sina traditioner och hen är besviken för att det är enligt respondentens traditioner som har varit viktiga i flera hundra år som försvinner på grund av ignorans från den yngre generationen bosnier i Sverige. Respondenten lyfter även att radikal islam har ökat i Hercegovina som är delen av Bosnien och Hercegovina där respondenten kommer ifrån, och även detta är en bidragande faktor till att vile försvinner i hemmet.

Respondent 5

“Jag tror inte att sägnerna om vile har någon chans att överleva i Sverige. Det är så långt borta från det liv vi levde innan. Fokus är riktat på helt andra saker här i Sverige. Folk tänker på tv-serier, jobb och massor med annat. Det finns ingen som vill lägga tid på att prata om vile, och speciellt inte ungdomarna.”

Respondenten hävdar att livet förändrats enormt sedan hen kom till Sverige. Fokus ligger på andra saker och den sociala sfären som fanns i respondentens liv sedan tidigare har bytts ut mot någonting främmande, och hen har fått anpassa sig till ett nytt liv där vile inte passar in i vardagen. Min tolkning är att respondenten kan se att sägner om vile inte har någon naturlig plats i dagens samhälle, och att utvecklingen och det svenska samhället gjort att det inte längre finns ett behov av denna typen av sägner för att förklara fenomen på samma sätt som förr i tiden.

7 Diskussion och analys

I detta avsnitt kommer jag att sammanställa den information som samlats in under studiens gång för att försöka besvara studiens syfte och frågeställningar. För att göra detta har jag valt att dela upp avsnittet i två delar utifrån uppsatsens frågeställningar.

7.1 Därför har vile varit viktigt för bosnier som lever i Sverige
Syftet med detta avsnitt är att försöka förklara studiens första frågeställning, *Hur och varför kan det ha varit viktigt för bosnier som lever i Sverige att minnas och återberätta sägner om vile?*

I den tidigare forskningen diskuterar Marjanic hur vile kan göra gott och ont, och hur människor associerar vile antingen med någonting positivt eller negativt beroende på vilken relation de haft med vilesägnerna. Hon menar även att människor använder sig av vile för att förklara händelser som avviker från det vardagliga livet, och lyfter bland annat oförklarliga dödsfall och försvinnanden som exempel. Även Dégh diskuterar hur vile använts för att förklara olika händelser, genom att hitta irrationella lösningar till oförklarliga händelser. I respondenternas svar finner vi liknande händelser som förklarats med hjälp av vile. Exempelvis nämner respondent 4 att en man från hans by plötsligt drunknat på ett oförklarligt sätt, vilket gjorde att folk i byn började spekulera att det var vile som var ansvariga för hans död, samt att detta var en form av varning som innebar stora förändringar för folket i respondentens by. Även det senare kan kopplas till Dégh som menar att sägner av denna typ oftast instiftar en rädsla hos barnen, vilket de har med sig hela livet och som skapar en kollektiv rädsla. Denna kollektiva rädsla kan leda till samhällsförändringar som exempelvis flytten av mjölkvarnen som respondent 4 beskrev. Flytten av kvarnen var ett försök att hålla sig väl med

vile som de trodde var ansvariga för dödsfallet. Även efter flytten fortsatte platsen där kvarnen en gång stått att vara föremål för en kollektiv rädsla, vilket bland annat gjorde att byborna inte skulle gå förbi platsen ensamma. Ett annat exempel är respondent 5 som beskriver när en koloni i hennes by blev förstörd under en natt. Efter denna händelse tröstade de äldre i byn kvinnan som ägde kolonin genom att säga att det var vile som hade dansat folkdans och att detta var ett gott tecken. Här sågs det inte som en varning, utan istället förklarades händelsen som någonting positivt, men med samma syfte att förklara det oförklarliga.

Vile fungerade som ett verktyg i dessa samhällen och hade en roll i samtliga respondenters liv under tiden de levde i Bosnien och Hercegovina. För att knyta an till Dégh kan man få en tydligare bild av varför vilesägnera varit en del i respondenternas liv, då hon menar att barn tar till sig sägner i unga år, för att sedan när de blivit äldre ha utvecklat en stark kollektiv tro på sägner. I enlighet med Déghs resonemang var det de vuxna som bar ansvaret för att föra vidare sägnera till de yngre generationerna. Eftersom detta var någonting som respondenterna menar hade pågått under flera år i byarna, fanns det alltid folk som berättade och alltid folk som lyssnade och lärde sig. Det fanns dessutom alltid händelser som kunde förklaras med hjälp av sägner. I samtliga svar från respondenterna hävdades att de hade hört sägnera om vile sedan de var små, och att det förekommit händelser som förstärkt sägneras position i de samhällen de vuxit upp i.

Utifrån intervjuvaren blir det tydligt att respondenterna upplever någon form av traditionell och nostalgisk koppling till vile, då det var en del av respondenternas uppväxt och liv i Bosnien och Hercegovina. Genom att återberätta och föra vidare dessa sägner blir det både en möjlighet för respondenterna att gå tillbaka till den tiden samtidigt som de får berätta sin livshistoria och skapa band med familjemedlemmarna i Sverige. Det är

tydligt att sägner om vile inte har samma status och relevans som den hade under respondenternas uppväxt, och verkar generellt ganska blasé och visar inget större engagemang till att föra sägner vidare, vilket kan vara en indikation på att sägnernas framtid är osäker. På grund av dessa likgiltiga svar blir det svårt att dra någon rättvis slutsats, däremot kan man få en förståelse av hur just dessa respondenter upplever sägnerna om vile. Vidare menar dock en av respondenterna att det fortfarande är viktigt att föra vidare sägnerna om vile för att traditionen ska kunna leva vidare i framtida generationer, likt hur sägnerna upprätthållits i flera generationer tidigare. Detta visar på att det finns en vilja att föra vile vidare och uppmuntrar till vidare forskning för att kunna förstå hur denna variation i attityd bland bosnier i Sverige kan uppstå och varför.

7.2 Viles framtid hos bosnier i Sverige

Syftet med detta avsnitt är att försöka förklara studiens andra frågeställning, *Hur ser bilden av vile ut bland bosnier i Sverige idag? Kommer sägner om vile föras vidare eller dö ut med den första generationens invandrare från Bosnien och Hercegovina?*

Majoriteten av respondenterna har tillbringat en stor del av sina liv i Sverige. I respondenternas svar syns det tydligt hur Sverige har påverkat deras liv, då flera av dem anser att vile är någonting som inte existerar i Sverige och inte tillhör det liv de lever idag. De menar att vile tillhör en annan tid och en annan plats, det vill säga det liv de levde i Bosnien och Hercegovina innan jugoslaviens fall. Respondent 4 berättar att hen upplever att gemenskapen i Sverige ser annorlunda ut i jämförelse med hur den gjorde i Bosnien och Hercegovina, där vile var ett vanligt inslag i de vardagliga konversationerna mellan byns medborgare. Även respondent 5 menar att skrönor och sägner var en naturlig del av vardagen under tiden i Bosnien och Hercegovina. Juric

menar att vile hade en viktig roll i livet i Bosnien och Hercegovina och att det var en utspridd kollektiv tro som påverkade det vardagliga livet. Vile sågs inte som ett sagoväsen utan som någonting verkligt som på ett naturligt sätt användes för att kunna förklara olika händelser i livet. Detta är någonting som bekräftas av alla fem respondenter som samtliga upplevt hur vile kunnat användas som verktyg för att förklara händelser under deras uppväxt. Respondenterna bekräftar även att viles roll inte har någon signifikans i Sverige idag, då bland annat respondent 3 menar att det inte finns något behov för vile i hennes tillvaro idag, och respondent säger att folk skrattar åt denna typ av sägner idag och att de inte har någon relevans i en svensk kontext. Med avstamp i respondenternas svar kan vi se att bilden av vile har förändrats hos samtliga deltagare, och att den dessutom ändrats på samma eller liknande sätt. För att knyta an till teorin, menar Dégh att sägner är ett sätt för människor att uttrycka och förklara sig på. Genom att analysera det material som människor återberättar, kan man få en djupare förståelse för de samhällen som dessa människor lever i. I denna studie har jag följt Déghs teori för att kunna förstå bakomliggande känslor och meningar hos respondenterna, och skapa en förståelse för hur respondenterna ser på sägnerna om vile idag.

Enligt Dégh finns det tre delar som behövs för att en sägen ska ha förutsättningar att föras vidare. Dessa delar är en berättare, en publik samt tradition. Samtliga respondenter vittnar om att de yngre generationerna inte har något intresse för att lyssna på deras berättelser om vile. Flera av respondenterna menar till och med att de själva inte har något intresse för att berätta om dem då de inte är relevanta längre. Med avstamp i Déghs teori blir det tydligt att den första viktiga delen som enligt Dégh behövs för att föra en sägen vidare, berättaren, på grund av att hen hamnat i en ny kontext där vile inte är relevant längre, därför inte ser någon mening med att föra sägnerna vidare. Respondent 1 menar att den muntliga traditionen och sägnerna kring

vile har ersatts av dagens internet och sociala medier, och hen hävdar att barn växer upp snabbare idag än förr och därför inte intresserar sig för denna typ av berättelser i lika stor utsträckning. Någonting som ytterligare styrker berättarnas försvinnande är att snöbollsmetoden enbart ledde till fem respondenter som hade kunskaper kring vile. Detta indikerar att intresset för vile är begränsat.

Det andra och största problemet för viles överlevnad bland bosnier i Sverige är publiken. Samtliga respondenter berättar att deras barn och barnbarn inte har något intresse av att lyssna på den här typen av berättelser, vilket gör att de som faktiskt fortfarande ser en mening med att berätta vidare sägnerna, inte har någon att föra vidare den till. Till exempel respondent 2 berättar att hon bor i ett svenskt område där ingen har något intresse för att höra gamla berättelser om vile. Respondent 3 menar att sägnerna inte har någon relevans i ungdomars liv idag och att inte ens hennes barnbarn vill ta sig tid att lyssna på hennes historier.

Den tredje och sista förutsättningen som Dégh identifierar är själva berättelserna. Respondent 5 menar att man har annat att tänka på idag, och att det finns ett annat fokus och andra prioriteringar än att lägga sin tid på att prata om vile. Respondent 3 fortsätter på samma spår och berättar att när man kommer till ett annat land med andra traditioner blir det naturligt att man lämnar vissa traditioner bakom sig. Då vile inte har relevans i Sverige, upplevde hen att detta var någonting som naturligt kom att läggas åt sidan.

En av respondenterna uttrycker en direkt oro över att sägnerna om vile inte kommer att leva vidare bland bosnier i Sverige. De andra respondenterna tycks vara mer nostalgiska och ser tillbaka på sin egen ungdom och den naivitet de inhyste under sin barndom, och tycks vara likgiltiga gällande viles framtid. Om vi ser till Déghs tre förutsättningar för att en sägen skall leva

vidare kan vi genom intervjustvaren se att två av tre kriterier tycks saknas, det vill säga publiken och berättelsen. När en ser till intervjustvaren indikerar dessa att även det tredje kriteriet, berättaren, riskerar att försvinna.

8 Didaktisk reflektion

Studien och dess resultat har en tydlig relevans i religionskunskapen och undervisningen genom att den visar på vilka funktioner en sägen kan fylla i ett samhälle. I ämnets syfte för gymnasiet står det att *“Elever ska ges möjlighet att reflektera över och analysera människors värderingar och trosföreställningar och därigenom utveckla respekt och förståelse för olika sätt att tänka och leva”* (Skolverket 2011a).

Detta gör studien relevant då eleverna får se vilka förändringsprocesser som har påverkat och förändrat svenska bosniers tro på vile. Detta är något som kan appliceras och användas för att förstå människors värderingar kring sägnerna om vile och därigenom kan eleverna utveckla en förmåga att respektera och förstå olika sätt att tänka. Det finns även en möjlighet i exempelvis fördjupningskursen att lära sig mer om det samhället som respondenterna i studien kommer ifrån och kunna dra paralleller mellan samhället då och nu för att se på vilka förändringsfaktorer som sticker ut. Carl E. Olivestam skriver i *Religionsdidaktik - om perspektiv, teori och praktik i religionsundervisningen* (2015) att världsreligionerna får ett stort utrymme i klassrummet och att svenska läromedel är utformade för att lyfta upp dessa som något större och bättre. Olivestam menar att det är lätt att vissa betydelsefulla religioner, sägner, myter och livsåskådningar lätt faller bort och att det är lärarens ansvar att se till att eleverna får en varierad undervisning som också lyfter annat förutom världsreligionerna (Olivestam 2015:70–74). Denna studie kan alltså användas för att belysa delar av ämnet

religionskunskap som vanligtvis inte hade varit på tapeten som exempelvis folksägner, vilket fortfarande kan vara ett gott verktyg i utbildningssyfte och fördjupningsarbeten. Ett exempel på hur man konkret kan använda detta i klassrummet är att jämföra vile med exempelvis det svenska skogsrådet för att se på likheter och skillnader i dess funktioner i samhällen där det används. Genom att applicera konkreta exempel från elevernas hemmiljö kan förmågan att förstå och analysera skapa en respekt för andra kulturers sägner och traditioner, vilket bidrar till elever kan utveckla sitt abstrakta tänkande.

9 Slutsatser och framtida forskning

Intervjuszvaren indikerar en rädsla för att den yngre generationen bosnier i Sverige ska glömma bort sina traditioner och därigenom tappa en del av sin bosniska identitet. På grund av detta ser någon av de äldre att återberättandet av sägner om vile är viktigt för att föra den bosniska traditionen vidare i framtida generationer i Sverige. Det är samtidigt tydligt att relevansen och vikten av vile har minskat i takt med att respondenterna assimilerats in i det svenska samhället. Vile har inte längre den vitala roll som den hade tidigare, då den kontext som sägnerna tidigare verkat i som ett verktyg i vardagen kommit att bytas ut till en ny kontext vilken inte längre är kompatibel med vile. Vidare går det med hjälp av Déghs teori och intervjumaterialet att få en uppfattning gällande viles framtid bland bosnier i Sverige. Studiens resultat indikerar en risk för att vile kan komma att dö ut med första generationens bosnier i Sverige och att möjligheterna för viles överlevnad i en svensk kontext tycks vara små.

För att det ska vara möjligt att dra slutsatser i detta ämne krävs en bredare insamling av material med fler intervjupersoner. Denna studie bidrar med en indikation för hur viles framtid i den svenska kontexten kan komma att se ut, och bidrar med en grund för vidare forskning inom området. För framtida

forskning bör man inkludera en större mängd respondenter för att få ett mer tillförlitligt helhetsgrepp kring viles roll och framtid hos bosnier i det svenska samhället. För framtida forskning rekommenderar jag att utgå från ett annat perspektiv, såsom det religionssociologiska perspektivet. Detta då bosnier och vilesägner kan vara intressanta att undersöka med deprivationsteorier kopplade till exempelvis plausibilitetsstrukturer, då detta möjliggör för ett annat djup och fokus i studien.

10 Referenser

10.1 Litteratur

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Boskovic, Aleksandar (2013). "Yugonostalgia and Yugoslav Cultural Memory: Lexicon of Yu Mythology". *Slavic Review*, vol. 72. 54–78

Byström, Mikael & Frohnert, Pär (2017). *Invandringens historia: från "folkhemmet" till dagens Sverige* (Delmi Kunskapsöversikt: 2017:5). Regeringskansliet: Stockholm.

Dégh, Linda (2001). *Legend and belief: dialectics of a folklore genre*. Bloomington: Indiana University Press

Djordjevic, Tihomir (1953). *Veštica i vila u našem narodnom verovanju i predanju. Vampir i druga bića.*, Beograd.

Juric, Dorian (2010). *A Treatise on the South Slavic Vila*. Master of Arts, McMaster University. Hamilton: Ontario

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Marjanic, Suzana (1998). *Telurni simbolizam konavoskih vila*. I Marks, Ljiljana. *Casopis za knjizevnost i znanost*. Dubrovnik.

Milivojevic, Neven (red.) (1996). *Bortom kriget: sjutton författare om konflikterna på Balkan*. Stockholm: Carlsson

Otterbeck, Jonas (2010). *Samtidsislam: unga muslimer i Malmö och Köpenhamn*. Stockholm: Carlsson

Seso, Luka (2012). *Nema vise vila. A nema ni konja: Promjene tradicijskih vjerovanja u nadnaravna bica*. Odsjek za etnologiju. Zagreb

Sunara, Nikola & Dragic, Marko (2019). *Fairy world in Croatian mythological tales and Petar Gudelj's poetry and prose*. I Cirgic, Adnan. *Lingua Montenegrina*. Fakultet za Crnogorski jezik i kniizevnost.

Tangherlini, R. Timothy (1990). "It Happened Not Too Far From Here": A Survey of Legend Theory and Characterization. *Western Folklore*, Vol. 49. No. 4. 371–390

10.2 Elektroniska källor

Nationalencyklopedin (2019). *Bosnien och Hercegovina*.

>[http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/Bosnien och Hercegovina](http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/Bosnien%20och%20Hercegovina)< (2020-01-28)

Nationalencyklopedin (2019). *Bosnien*.

><http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/Bosnien>< (2020-01-28).

Nationalencyklopedin (2019) *Hercegovina*.

><http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/Hercegovina>< (2020-01-28).

Vetenskapsrådet (2019). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2020-02-03).

Bilaga 1.

Bakgrundsfrågor

Ålder?

Vilken del av Bosnien och Hercegovina kommer du från?

Huvudfrågor

Vad vet du om vile?

Vilken roll hade vile i ditt liv när du var bosatt i Bosnien och Hercegovina?

Vilken roll har vile i ditt liv idag?

Hur tror du att viles roll kan ha förändrats hos bosnier efter deras flykt till Sverige?

Hur tror du att viles förutsättningar att leva vidare ser ut i Sverige idag?

Stödfrågor

Kan du berätta mer?

Kan du utveckla ditt resonemang?

Kan du ge några exempel?

Kan du förtydliga vad du menar?

Kan du förtydliga vad du menar?